

Осмонова Айгүл Сейдакматовнанын “Көркөм чыгармалардагы тилдик каражаттардын өтмө мааниде колдонулушу” аттуу 10.02.01 - адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине

ПИКИР

Көркөм чыгармадагы образдуулуктун, эстетикалык баалуулуктун, эмоционалдык-экспрессивдүүлүктүн, таасирдүүлүктүн, элестүүлүктүн ар түрдүү ыкмаларда, ар кыл маанилерде туюндурулушу түздөн-түз тилдик каражаттардын орундуу колдонулушуна байланыштуу болот, ошондо гана сөз ажары ачылат. Андагы тилдик каражаттардын ролу, аткарган кызматтары башка функционалдык стилдердеги тилдик каражаттардан таптакыр айырмаланып турат.

Көркөм чыгарманын тилинде жалгыз гана анын өзүнө таандык, адабий тилдин функциялык стилдеринин эч кайсынысында болбогон белгилер жана өзгөчөлүктөр бар. Көркөм адабияттын тилинин спецификалык өзгөчөлүктөрүнүн негизи болуп көркөм чыгармадагы тилдин таптакыр өзгөчө функциясы эсептелет.

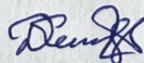
Тилде, кепте не бир маанилик функцияларды аткарган тилдик каражаттар колдонулбай койбойт. Антоним, синоним, омоним тилдик кубулуштарынан сырткары, алардын түз жана өтмө мааниде колдонулуш мүмкүнчүлүктөрүнүн кендиги, өтмө мааниде ойду таасирдүү, угумдуу, көркөм жеткирүүдөгү ык-амалдарынын ар түрдүүлүгү ж. б. кыргыз лингвистикасындагы олуттуу маселелерден болуп саналат. Кыргыз тили илиминде өтмө маанилүү тилдик каражаттардын колдонулушу, аткарган милдеттери азыркы учурдагы орчундуу маселелерден болуп саналат.

Негизи, көркөм чыгармалардын табиятын, жаралыш механизмин шарттоочу факторлордун бири өтмө маанилүү тилдик каражаттар болуп саналат.

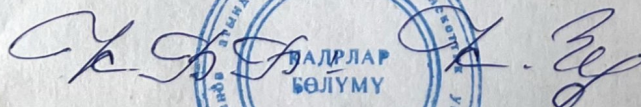
Өтмө маанилүү тилдик каражаттар бардык эле функционалдык стилдерде колдонула бербейт. Булар – баарыдан мурда, көркөм чыгармага мүнөздүү стилди жаратуучу тилдик каражаттардын бири. Нерсе, кыймыл, көрүнүш, белгилердин ооштурулуп берилишинде ар түрдүү маанилердин каймана, кыйытма туюндурулушу образдуу ойлордун жаралышына өбөлгө түзөт.

Өтмө маанилүү тилдик каражаттар коннотативдик, компоративдик мүнөздөгү маанилерди жараткандыктан, алардын стилистикалык, стилистика-семантикалык мүмкүнчүлүктөрү абдан кеңири, образдуулукту жаратууда эң ийкемдүү көркөм сөз каражаты болуп саналат.

Изденүүчүнүн аталган темадагы диссертациялык ишинде көркөм чыгармалардагы өтмө маанилүү тилдик каражаттардын функциялары, көркөм тексттеги эмоционалдык-экспрессивдик мүнөзү, образдуулукту шарттоодогу ролу, туюндурулуш жолдору, ык-амалдары жана өтмө маанилүү сөздөрдүн башка маанилер менен катар коюлуп салыштырылышы, алардын өзгөчөлүктөрүнүн аныкталышы кыргыз тили илиминде алгачкы жолу лингвистикалык талдоого алынып ишке ашырылды. Натыйжада Осмонова Айгүл Сейдакматовна коюлган маселеден жекече көз караштагы теориялык бүтүм-жыйынтыктарды чыгара алган деп эсептөөгө негиз бар. Диссертациялык ишти коргоого сунуш кылууга болот.

Илимий жетекчи, ф. и. д., доцент Дунканаев А. Т.

Доцент А. Т. Дунканаевдин
көз карашы менен ошуну талдоо-
соруу жөнүндө тастыктаем

А. Т. Дунканаев

31.03.2025ж

